

KAKO JE DUBROVAČKI KANONIK RAFO RADELJA POČETKOM XIX STOLJEĆA PRIPRE- MAO IZDANJE DJELÂ RAJMUNDA KUNIĆA

(Prilog za proučavanje opusa Rajmunda Kunića)

Ovdje želim parafrazirati izlaganje Rafa Radelje iz predgovora rukopisa 594 (Čulić 284) Male braće u Dubrovniku. Predgovor je pisan na talijanskom jeziku, na str. 3—6 (L'editore al lettore), rukom samog Radelje.

„*Giuseppe Marotti*, Kunićev učenik, dočepao se poslije učiteljeve smrti njegovih rukopisa. U štampariji Bodobiana u Parmi objavio je on god. 1799. prevod *Teokritovih idila*, a god. 1803. jedan dio *epigrama*. Imao je namjeru štampati i druge Kunićeve radove, ali je iznenada umro. Pred smrt naredi da se meni (tj. Rafu Radelji, op. Ž. P.) predadu na čuvanje svi preostali neštampani Kunićevi spisi. Ja sam to vrlo brižljivo čuvao uvjeren da čuvam obilni i dragocjeni materijal. Znao sam da je mons. *J. Tosi* u svom djelu o Kunićevu životu (štampanom 1795. u Rimu) uvjeravao kako je čuo od mons. Marottija da je Kunić poslije smrti ostavio toliko svojih radova da bi oni mogli činiti 12 svezaka. Primamljen ovim osnovanim mišljenjem pažljivo sam istražio rukopise koji su mi bili predani od izvršitelja oporuke mons. Marottija. Međutim, jako sam se prevario, jer se to „obilje” Kunićevih rukopisa svelo na malenkost. Ovo se dogodilo (u to sam uvjeren) ili zato što poslije smrti mons. Marottija nisu u moje ruke došli svi Kunićevi spisi, kako je on bio odredio, već su otišli na razne strane; ili zato što je mons. Marotti zbog zauzetosti poslom samo letimično, da tako kažem, pregledao Kunićev rukopisni materijal pa je, zaključujući po težini pomislio da toga ima jako mnogo. Među tim papirima, koji su došli u moje ruke, nađeno je mnogo pjesama Kunićevih učenika sa njihovim potpisima, prepisa poezije antičkih pisaca, bilježnica — rukopisa Kunićevih već štampanih djela, vrlo mnogo raznog bezvrijednog papira — a ovo malo što je preostalo moglo bi činiti *jedan svezak latinskih govora* i još *jedan ili dva sveska poezije*. Usprkos ovoj malenkosti uvidio sam da i to predstavlja dragocjenost koja bi mogla s vremenom propasti. Stoga sam odlučio da ovo dam u štampu kako bih obogatio književnost Kunićevim radovima. Smatrao sam, međutim, ako objavim u više posebnih svezaka ono što je kod mene neštampano, da ću time učiniti još veću *zbrku u izdanjima Kunićevih djela*, koja su razasuta po raznim izdanjima i raznim

zbirdkama poezije, tako da mnogi ljubitelji književnosti nikad ne mogu imati pri ruci sva Kunićeva djela, s jedne strane zato što je teško doći do svih tih izdanja, a s druge strane zato što nisu potpuno informirani o Kunićevim štampanim radovima baš zbog toga što su oni razbacani. Odlučio sam stoga da sva Kunićeva djela, štampana i neštampana, skupim i ujedinem, da čitalac ne mora tražiti to u raznim knjižicama i da ima veći užitak kad čita sve Kunićeve sabrane radove. Kako nisam posjedovao sva Kunićeva neštampana djela potrebna za *potpunu zbirku*, obratio sam se raznoj gospodi koja su za Kunićeva života bila njegovu prijatelji i zaštitnici, jer sam znao da se kod njih čuvaju mnogi njegovi neštampani proizvodi. Obratio sam se njegovoj ekscelenciji gosp. *Abundiju Rezzonico*, rimskom senatoru, jer sam bio siguran da on čuva mnoge Kunićeve pjesme upravljene na pok. kardinala Ignazija Buoncompagni. Svi su u Rimu znali za velik broj epigrama i drugih pjesama koje je Kunić svakodnevno poklanjao svojoj prijateljici gospođi *Mariji Pizzeli*, koja je bila njegova stalna, iskrena i nježna prijateljica do zadnjih časova njegova života. Znao sam također da mnogo pjesama ima kod vrlo učenog opata *Francesca Cancellieri*, jednog od Kunićevih najomiljenijih i najprivrženijih učenika. Obratio sam se, dakle, ovim osobama da mi priopće sve što posjeduju od Kunićevih radova. Svi su mi pomogli nevjerovatnom spremnošću, ljubaznošću i dobrotom. Iz velikog poštovanja prema njima dužan sam javno izjaviti da njima zahvaljujem što sada poznam veliki broj dragocjenih Kunićevih djela, koja nisam posjedovao. Sve ovo moju zbirku čini još dragocjenijom, a književnost će ovim osobama uvijek ostati zahvalna za veliki dar koji su joj dali. Iako sam učinio veliki napor skupljajući sve ovo, ne garantiram da sam uspio sakupiti sve ono što je u toku od pola stoljeća napisao besmrtni Kunić, jer će se možda ipak kod koga još naći Kunićevih neštampanih radova. Ako se to dogodi, što je moguće, nadam se da to neće učiniti manje vrijednom *ovu zbirku*, za koju sam se ja sa svoje strane pobrinuo da bude što je više moguće potpunija. Uvijek ću se radovati što sam zubu vremena oteo ovaj dio izvrsnih proizvoda svoga poznanika i sugrađanina kako bih im štamptom osigurao vječnost. Ipak se plašim da trud, koji sam uložio publicirajući sve ono što je bilo moguće sakupiti od Kunićevih radova, neće moći svima biti po volji, i da će veliki broj epigrama čitateljima biti dosadan i zbog svoje nejednake vrijednosti izazvati i neko nepovjerenje prema autoru.¹ Predviđao sam ja ovu nepriključku i namjeravao sam ukloniti je izborom i štampanjem najboljih radova, zanemarujući manje vrijedne. Ali obožavaoci Kunićevi, bojeći se da nešto ne ostane utajeno, tražili su da štampan sve, tako da sam morao na koncu popustiti njihovu pritisku i zadovoljiti ih. Tako se dogodilo da mnoge pjesme nemaju onu finu dotjeranost, tako svojstvenu Kuniću, ni onu osobitu finoću koju bi imale da ih je on sam

¹ Bit će, dakle, nešto istine u onom poznatom sudu Vittorija Alfieri o Kunićevim epigramima (štampanim, dakako!), kad su i prije Alfierija, evo, takvo mišljenje imali o njima. Vidi i bilješku 2). . . . „Quisquiliae Cunichianae”.

priređio za štampu, kako je radio sa svakim drugim radom koji je objavio. Budući da tim svojim pjesmama on nije dao zadnju ruku, mi ih moramo promatrati kao njegove koncepte — originale, koji, iako su ponegdje možda manjkavi, ipak nisu bez neke dražesti i vrijednosti. — Ovdje čitaocima moram upozoriti na dvije stvari. Prvo: 532 epigrama štampana su od *Bodonija iz Parme*. Udružio sam ih ovdje sa 880 epigrama koji dosad nisu štampani; rasporedio sam ih u odgovarajuće razrede, kao i hendekasilabe. Drugo: U ovom izdanju nikoga ne treba da iznenade promjene naslova nekih već štampanih elegija i hendekasilaba, razlike u lekciji teksta u pokojoj pjesmi, i bilješke koje sam dao uz neku pjesmu. Ništa od toga nisam učinio od svoje volje, nego sam se uvijek vjerno držao autorovih originala. Osim toga, takve izmjene s jedne strane objašnjavaju događaj, a s druge strane dotičnu pjesmu čine jasnijom i razumljivijom.“

Ovaj predgovor bio je napisan, vjerojatno, za zbirku sadržanu u rukopisu 1156 (Čulić 493), iako ni ova nije potpuna. Premda se predgovor nalazi na početku rukopisa 594 (Čulić 284), ne odnosi se na materijal toga rukopisa, jer je tamo dospio slučajno. Naime, ovaj rukopis sadrži razna Kunićeva djela prepisana bez ikakva reda (pred jednom skupinom stoji: „R. Cunichii epigrammata temere collecta“). Veći dio je precrtan, vjerojatno rukom Rafa Radelje.² Radelja je i iz ovog rukopisa sređivao i prepisivao Kunićeve pjesme za zbirku u rukopisu 1156 (493). Kao temelj sređenoj skupini epigrama mogli bi služiti rukopisi 983—1004 (razni papirići), zatim rukopisi 118—119 i 224 (opisani u Brlekovoj knjizi: Rukopisi knjižnice Male braće u Dubrovniku, Zagreb, 1952). Red skupljanja i sređivanja Kunićevih djela u rukopisima Male braće u Dubrovniku mogao bi, dakle, biti ovaj:

- a) cartine 984—1004
- b) rukopisi 118, 119, 224
- c) rukopis 594 (284)
- d) rukopis 1156 (493)

Nadopunu cjelovitosti Kunićevih radova u rukopisima predstavlja rukopis (donedavno nezaveden), vel. 22×31 cm, u koricama od plavog papira, 210 stranica, na čijem hrptu stoji ćirilicom napisano „Pjesme Rajmunda Kunića i njegovi govori“ — prepisao Rafo Radelja (dodan je i neki broj 24). Ovaj je rukopis vrlo vrijedan jer sadrži neka manje poznata (ili nepoznata) Kunićeva djela: neka carmina, elegije, himne, hendekasilabe i 6 latinskih govora (od kojih je štampan samo onaj *Clemente XIII pontifice maximo renuntiato oratio habita in Collegio Romano* prid. Kal. sept. 1758). Ovo bi bili najvažniji rukopisi Kunićevih djela u Male braće u Dubrovniku. Ostali rukopisi manje su važni,

² Istraživači bi trebali tačno utvrditi koliko su kod skupljanja i prepisivanja Kunićevih radova učestvovali Džanluka Volantić i Antun Agić. Da je Agić u Rimu prepisivao iz autografa Kunićeve pjesme dokazuje on sam navodom na kraju rukopisa 244 (*Epigrammata seu Quisquilliae Cunichianae*). Tu on kaže: „Ne pereant Romae anno ab ipsius obitu XIII a P. Antonio Aghich Minorita collecta“ (Agić je, dakle, ovo pisao 1807. godine).

jer sadrže ili samo neznatan broj pjesama, ili ono što je štampano (Tako npr. rukopis 244 (275): štampane elegije; rukopis 1954 epigrame štampane u Dubrovniku 1827). Za potpuniji pregled Kunićevih djela treba pregledati i knjigu: R. Cunichii *Anthologia sive Epigrammata graeca selecta latinis versibus reddita. Accedunt nonnulla epigrammata originalia auctoris numquam typis missa, notis illustrata*.³ Trebalo bi, osim toga, pretražiti Arhiv kurije generala isusovačkog reda u Rimu, jer se tamo, prema podatku Miroslava Vanina⁴ čuva jedan ukoričeni svezak Kunićevih pjesama, pod signaturom Opp. NN 222 (*Opera nostrorum*).

Navedimo Kunićeva djela koja treba proučavati:

- 1) Prepjev Homerove Ilijade
- 2) Prepjev Teokritovih idila
- 3) Prepjev Helenske antologije
- 4) Prepjevi iz Kalimaha, Mimnerma i Tirteja
- 5) Prepjev homerske himne Cereri (heksametar i elegijski distih)
- 6) Prepjev nekih Esopovih basana
- 7) Prepjevi ili parafraze nekih Horacijevih pjesama
- 8) Prepjevi ili parafraze nekih Katulovih pjesama
- 9) Prepjevi nekih talijanskih pjesama
- 10) Latinski govori (*orationes*)
- 11) Epigrami
- 12) Elegije
- 13) Hendekasilabi
- 14) Carmina
- 15) Epistule

Dosad se malo pisalo o Kunićevim originalnim pjesmama (izuzev epigrama), o njegovim parafrazama Horacija i Katula, o nekim njegovim prevodima sa grčkog jezika. I ono što je pisano treba preispitati i nadopuniti. Osim toga, Kunić je dosad bio proučavan samo kao pjesnik. Njegovi prozni radovi, iako malobrojni, nisu ni spominjani u literaturi. Ovaj naš profesor klasičnih jezika, govornik i pjesnik zavrijedio bi da bude iscrpno obrađen.

Sarajevo.

Ž. Puratić.

RÉSUMÉ

Ž. Puratić: DE L'ÉDITION DES OEUVRES DE RAJMOND KUNIĆ PAR RAFO RADELJA, CHANOINE RAGUSAIN, AU DÉBUT DU XIXe SIÈCLE

(*Contribution à l'étude de l'oeuvre de Rajmond Kunić*)

L'auteur de l'article paraphrase l'avant-propos italien du ms. 594 des Frères mineurs de Dubrovnik, très important pour mieux connaître l'oeuvre du latiniste croate Rajmond Kunić. Donnant un aperçu de cet avant-propos, l'auteur fait également état de certains autres manuscrits des oeuvres de Kunić se trouvant dans la bibliothèque des Frères mineurs de Dubrovnik. A la fin de l'article on cite toutes ses oeuvres, publiées ou manuscrites, dont certaines sont presque inconnues.

³ Regii Lepidi 1827 (iste, dakle, godine, koje je izašlo dubrov. izdanje epigrama).

⁴ *Vrela i prinosi* 1 (Sarajevo 1932), str. 10.